

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Razmerje med pravomočno sodbo (*actio negatoria*), ki prepoveduje poseg v tujo lastnino, in med končnim sklepom, ki pozneje izreče, da ima toženec v prejšnji pravdi pravno posest (pravico hoje) glede iste lastnine.

V lastninski pravdi B proti A je izdalo okrajno sodišče pravomočno sodbo z dne 26. oktobra 1912 Cb 184/12, s katero je ustreglo tožbenemu zahtevku v polnem obsegu in izreklo, da je toženec A dolžan priznati, da je parcela št. 30 k. o. M. tožnikova last in da se naj toženec v bodoče vzdrži vsakega posega v to last (*actio negatoria generalis*).

Ko je toženec A dve leti pozneje postavil na to parcelo steber iz betona, je izdalo isto sodišče dne 15. decembra 1914 izvršilno dovolilo E 213/14 v zmislu § 355 i. r., da mora steber odstraniti, ter zapretilo kazen, ako bi še posegel v to last.

Leta 1915 pa je naperil prejšnji toženec in zavezanec A proti tožniku in zahtevajočemu upniku B tožbo radi motenja posesti služnostne pravice hoje po isti parceli šte. 30 k. o. M. in dosegel končni sklep z dne 30. maja 1915 C 81/15, ki izreka, da se A (bivši zavezanec) res nahaja v posesti te pravice, da ga je B (prej zahtevajoči upnik) motil v njej in da je ta dolžan v bodoče vzdržati se vsakega motenja te posesti.

Da vrže A-ja iz te posesti, je segel na to B po svoji zgoraj omenjeni sodbi in je predlagal, da se nadaljuje že dovoljena izvršba in naloži zavezancu A zapretna globa in zapreti nova, ako bi z nadaljno hojo še posegal v last zahtevajočega upnika.

Okrajno sodišče je temu predlogu ugodilo.

Rekurz zavezanca (A) proti temu sklepu izvaja v bistvu, da si on lasti le pravno posest služnostne pravice hoje, ne pa kake stvarne posesti do sporne parcele in da B-jev izvršilni naslov štiti tega le proti takim dejanjem, s katerimi bi si zavezanec prisvajal stvarno posest, ne pa proti takim dejanjem, s katerimi izvaja le posest pravice, in da torej pogoji izvršbe niso podani.

Rekurzno sodišče je ugodilo rekurzu in zavrnilo B-jev izvršilni predlog, se pridružilo navedenemu nazoru v rekurzu, ter še pristavilo:

Zahtevajoči upnik (B) sam priznava v izvršilnem predlogu, da se nahaja zavezanec v pristni posesti te pravice, in ne trdi, da bi bil kedaj navedeni končni sklep z dne 30. maja 1915 C 81/15 razveljavljen. Rzsodba z dne 26. oktobra 1912 Cb 184/12 in izvršilno dovolilo z dne 15. decembra 1914 E 213/14 se ne nanašata torej na služnostno pravico hoje, za katero gre v tej izvršbi, zato zahtevajoči upnik (B) na podlagi tega naslova ne more izvršilnim potom izpodriniti zavezanca (A) iz teh posestnih pravic. Izvrševanje te hoje torej ne spada pod prepoved navedenega izvršilnega sklepa in zavezanec ugovarja po vsej pravici, da pogoji izvršbe niso podani.

V revizijskem rekurzu poudarja zahtevajoči upnik (B), 1.) da je končni sklep deklarativna odločba, ki ne daje zavezancu (A) nobenega boljšega stališča, kakor ga je sicer imel, zlasti nobenih pravic do posesti, da je torej brez pomena za rešitev le - tega vprašanja, kajti s sklepom je deklarativno ugotovljeno le faktično stanje, katerega zahtevajoči upnik samolastno ne sme motiti. 2.) da razlika med posestjo stvari in pravice sploh ne pride v poštev, ker je v njegovem izvršilnem naslovu zavezancu (A) prepovedan vsak poseg, brez razločka v kakem namenu ga vrši in 3.) končno da nima zahtevajoči upnik proti navedenemu končnemu sklepu nobenega pomočka, zlasti ne negatorne tožbe na priznanje neobstoja služnostne pravice, ker je vsled njegove vseobsežne negatorne tožbe in vsled izdane sodbe Cb 184/12 stvar že pravomočno razsojena.

Vrhovno sodišče z odločbo od 27. junija 1916 opr. št. R VI 72/16 rekurzu ni ugodilo iz teh dobesečnih razlogov:

Zavezancu se je sicer res naložilo s pravomočno sodbo od 26. oktobra 1912 Cb 184/12, da se v bodoče vzdrži vsakega posega v tožnikovo last, in je bila dovoljena s pravomočnim sklepom z dne 15. decembra 1914 E 263/14 izvršba v to svrhu, da se opusti vsako dejanje, ki bi se značilo kot poseg v lastnino; toda na drugi strani je odločeno s pravomočnim končnim sklepom z dne 30. maja 1915 C 81/15, da se je nahajal zavezanec v zadnji dejanski posesti pravice hoje po spornem prostoru in da se mora zahtevajoči upnik pod izvršbo vzdržati v bodoče vsakega motenja te posesti. Ako pred-

laga sedaj zahtevajoči upnik nadaljevanje izvršbe radi tega, 1.) ker hodi zavezanec prej kakor slej po omenjenem prostoru, 2.) ker je v pravdi radi motenja posesti trdil posest te pravice hoje in 3.) ker je vsled njemu ugodne rešitve sodišča prišel v pristno posest, dočim se hoče zahtevajoči upnik proti posegu v svojo last varovati, ne zahteva nič drugega, kakor izvršbo radi takega zadržanja, ki ima svojo pravno oporo na pravomočnem končnem sklepu, ki je izšel po prvi sodbi in po izvršilnem dovoljenju, doseženem na njeni podlagi, ki se torej tako dolgo ne more smatrati za neupravičeno poseganje v nasprotno last in za nasprotovanje v sodbi naloženi dolžnosti, dokler ne pride ob moč začasna določitev dejanske posesti, ali potom sporazuma strank, ali potom sodnega izreka v rednem pravdnem postopanju in dokler ne bo končno rešeno vprašanje pravice do posesti (§ 458 c. pr. r.); tega pa tukaj ni.

Ugodni rešitvi izvršilnega predloga nasprotovalo je torej že v predlogu samem od predlagatelja z ozirom na spise C 81/15 navedeno in še ne odstranjeno dejstvo, da je nasprotnikova dejanska posest pravice hoje sodno ugotovljena in s tem zvezana prepoved motenja. Zavrnitev druge stopnje je bila torej opravičena in zato se rekurzu ni ugodilo.

Dr. H.

Pripomnja priobčevalca: Zavrnitev druge inštanice temelji v bistvu na tem, da izvršilni naslov zahtevajočega upnika ne velja za taka dejanja, s katerimi ima zavezanec namen poseči na predmet, izvršujoč le kako služnostno pravico, — tretje inštanice pa na tem, da vmes izišli končni sklep opravičuje dejanja, ki bi sicer bila zabranjena. Razlogi druge inštanice ne zadovoljujejo, ker zavezanec lahko napram vsaki izvršbi iz tega naslova trdi, da je storil v tujo last posegajoče dejanje le v namenu izvrševati služnostno pravico. V ostalem pridejo v poštev tudi razlogi revizijskega rekurza.

Še manj zadovoljujejo razlogi tretje inštanice, ker prisojajo končnemu sklepu moč, ki je nima in ne more imeti. Končni sklep je po §457 in 459 c. pr. r. edino le ugotovitev zadnjega posestnega stanja ter storjenega motenja in zapoved, to motenje opustiti, nikakor pa končni sklep ne daje »pravne opore« temu stanju in nikakor ni res, da bi bilo to poseganje v nasprotno last, to faktično razmerje, vsled končnega sklepa tako dolgo upravičeno, dokler se

ne izkaže pravica do posesti. Končni sklep le ščiti faktično razmerje, dokler se ne izkaže, je-li upravičeno ali ne, ne daje pa mu nikake »pravne opore«, kajti vzlic končnemu sklepu je obstoječa posest vendar še lahko neupravičena, torej brez pravne opore. Ako je tako, bo *actio negatoria* uspešna; ako pa ima posest pravno oporo in je upravičena, bo tožba brez uspeha. Popolnoma brez pomena je, da je izšel končni sklep po lastninski sodbi, kajti brez dvoma lahko nasprotnik takoj po izrečni sodbi zopet pride v posest cele stvari ali njenih delov. Ako ga lastnik s pomočjo lastninske tožbe ne iztira iz posesti, pride nasprotnik lahko tudi do take posesti, ki jo pravni red začasno ščiti s končnim sklepom. Toda napram temu ne bo lastnik svoje pravice do posesti na novo dokazoval v pravdi, ampak pokazal le svojo v lastninski sodbi že izkazano pravico in zahteval, da se uveljavi njegova pravica do posesti proti le začasno ščitenemu zadnjemu posestnemu stanju. Kaj družega tudi ne more storiti; osebno ne more začeti vnovič lastninske ali negatorne tožbe, kajti stvar je že razsojena, kakor je to izreklo tudi vrhovno sodišče v svoji odločbi z dne 16. januarja 1912 o. pr. R VI 8/12, Gl. U. N. F. št. 6710 in Jur. Bl. št. 31 l. 1912.

Pa ne samo pravno, ampak tudi praktično je v našem slučaju položaj zanimiv. Končni sklep se ne da spraviti iz sveta, ker ni za to nobene sposobne okolnosti: negatorna tožba, ki bi ga sicer lahko spravila ob moč, je nemogoča, ker je v stvari že razsojeno. Ta sicer ugodna sodba pa po izreku vrhovnega sodišča zopet ravno radi končnega sklepa ne more pokazati svoje moči. Posledica tega: s končnim sklepom ugotovljenega posestnega stanja — bodi upravičeno ali neupravičeno — ne more lastnik z nikakim pravnim sredstvom izpodbijati: to posestno stanje bo obstajalo in posestnik je ščiten, da bo lahko pod varstvom sodnih izrekov priposestoval služnostno pravico na tujem svetu.

Dr. H.

b) Provizijo za nakupovanje blaga, dogovorjena od kg blagovne teže, je kupec dolžan plačati mešetarju le od onega blaga, katero je kupec res prevzel.

Tožnik je nakupoval po dogovoru za toženca lepa, kisle, izbrana jabolka po 14 do 24 vin. kg. Od vsakega kilograma je imel obljubljenega zaslužka po 2 vin.

Tožnik je nato naročeval pri kmetih razne množine (od 100 do 10.000 kg) označenih jabolk vsega skupaj 26.626 kg. Plačeval je takoj are in kmetje so se zavezali dovažati jabolka tožencu. Toženec pa ni hotel več prevzeti kakor 9456 kg, deloma, ker ostala jabolka po njegovem mnenju niso bila označene kakovosti, deloma pa, ker ni več vedel »kam ž njimi«. Kmetje se zadevnim odklonitvam niso upirali ter so tudi are vrnili. Tožnik pa je zahteval po 2 v provizije od skupne teže jabolk, za katero se je s kmeti dogovoril, skupno 551 kron 78 vin. Toženec je pred tožbo ponudil plačilo provizije le za prevzeta jabolka v znesku 198 K.

Okrajno sodišče je ugodilo tožbi le glede provizije za jabolka, katera je toženec dejansko prevzel, v ostalem pa je tožbo zavrnilo in naložilo tožniku plačilo vseh pravnih stroškov. V razlogih je sodišče izvajalo, da tožnik kot mešetar nakupovanja jabolk s kmeti še ni bil sklenil dokončnih pogodb, marveč je s tem le opravil naročila, katera je toženec lahko pozneje poljubno sprejel, spremenil ali odklonil tako, da je bilo doseženo soglasje pogodnikov in je postal nakup dokončen šele pri dovažanju jabolk, ko je toženec blago videl in se po ogledu odločil, ga li sprejme ali ne.

Tožniku je bilo naložiti v zmislu § 43 c. pr. r. plačilo vseh pravnih stroškov, ker je bil toženec že pred vloženo tožbo ponudil tožniku svoto, ki odgovarja prisojenemu znesku in katero je tožnik odklonil, tako, da toženec k tožbi ni dal nobenega povoda.

Okrožno sodišče je pa ugodilo tožbenemu zahtevku glede provizije od vseh jabolk, katere je dognano toženec naročil pri kmetih, in obsodilo toženca tudi v plačilo primerne delo ($\frac{2}{3}$) pravnih stroškov I. stopnje in vseh stroškov II. stopnje.

Prizivno sodišče poudarja v razlogih, da toženec niti trdil ni, da tožnik ne bi bil postopal po njegovem naročilu, in ker je bila pri nakupovanju jabolk določena množina, kakovost in cena, je to popolnoma gotova kupna pogodba in ne le naročilo, kakor meni prva sodba.

Ker je tožnik s tem vse storil, kar je po tožnikovem naročilu moral storiti, je tudi zaslužil provizijo od iste množine jabolk, katero je kupil, ne da bi se smelo uvaževati, ali so bila dobavljena jabolka dogovorjene kakovosti, ker jamstvo za kakovost ni zadevalo tožnika, marveč le prodajalce (kmete) same; tožnik za poznejšjo to-

ženčevo odklonitev ne more biti odgovoren, zlasti ne glede onih jabolk, katerih toženec ni prevzel in ki jih sploh ni bil videl.

Odločba o stroških navaja, da se uvodoma navedena toženčeva ponudba v znesku 198 K med drugim tudi zaradi tega ne vpoštevata, ker toženec tožniku ni ničesar plačal.

Vrhovno sodišče je s sodbo z dne 2. maja 1916 Rv VI 75/16-1 spremenilo sodbo prizivnega sodišča, vzpostavilo sodbo prvega sodišča in tožnika obsodilo v plačilo stroškov vseh 3 stopenj.

Razlogi.

Glasom pogodbe je bilo plačati provizijo le od vsakega kilograma jabolk ter se toženec glasom pogodbe ni odrekel pravici, da svobodno odloči, ali sklene kupčijo ali ne, ter je imel tožnik pravico do plačila le, če je imel njegov trud pri posredovanju uspeh — t. j. če je bila kupčija sklenjena.

Z ozirom na to torej med strankama ni bilo mezdne pogodbe v zmislu določb §§ 1151 do 1163 o. d. z., marveč pogodba je bila mešetarska, za katero občni drž. zakonik nima določb. Taka pogodba pa obsega znake pogodbe na srečo ali aleatorne pogodbe, po kateri je plačilo provizije odvisno od naključja, če se pogodba tudi sklene in ali ima torej mešetarsko posredovanje zares uspeh ali ne.

Tožnik je le naročil jabolka pri kmetih, od njih sprejemal zagotovila, da bodo jabolka prodali ter je nato te prodajne ponudbe tožencu naznanil, iz česar izhaja, da je bilo njegovo delo le zbiranje prodajnih ponudb ter naznanilo teh ponudb tožencu. Naziranje druge stopnje, da je tožnik sklepal že dokončne pogodbe v zmislu toženčevega naročila in da je s tem v zmislu pogodbe s tožencem vse obveznosti izpolnil, je torej pravnopomotno, zlasti, ker ni ugotovljeno, da so se tožnik in oni, ki so jabolka ponudili v prodajo, zjediniili glede potrebnih znakov vsake pogodbe t. j. o množini in kupni ceni.

Tožniku gre torej le mešetarska provizija za ono množino, glede katere se je kupčija zares sklenila, ne pa za le naročeno množino.

Pri izreku o stroških prve stopnje se je vrhovno sodišče sklicevalo na razloge prve sodbe.

J. Serbec.

c) Tudi odsoten rodbinski oče je zavezan oskrbovati svojo rodbino (§§ 91, 141, 167 o. d. z.), in kolikor stori to kdo drugi a n i m o o b l i g a n d i, je zakonito upravičen zahtevati povračilo (§ 1042 o. d. z.). Če se od žene na up kupljeno blago ni porabilo le za ožjo rodbino, temveč n. pr. tudi za njena v skupnosti živeča roditelja, je treba trditi in ugotoviti, koliko se je porabilo za lastno rodbino moževo.

Posestnik T. je bil leta 1906. odšel v Ameriko, pustivši doma ženo z dvema otrokoma. Trgovka A je v pravdi C IV 803/13 tožila ženo T-ovo na plačilo kupnine za specerijsko blago v ostalem znesku 217 K 60 h in žena se je zavezala v plačilo s sodno poravnavo dne 23. decembra 1913. Ker je pa žena odplačevala premalo, je trgovka A vložila kasneje še proti v Ameriki bivajočemu možu T posebno tožbo C. IV 58/14 z vsebino: Toženec dolguje za razno, njegovi rodbini na up dano trgovinsko blago saldo 217 K 60 h, ki je že davno zapadel v plačilo. — Tožencu se je postavil skrbnik za čin, najprej neodvetnik, za prizivno postopanje pa odvetnik.

O krajno sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Na podlagi spisov C IV 803/13, na podlagi zaprisežene svedoče toženčeve žene in glede na tožničino trgovinsko knjigo je nedvomno dognano, da je toženčeva žena izključno le na svoje ime napravila dolg na špeceriji pri tožnici. Samo naravna posledica dognanega stvarnega položaja je torej, da je tožnica iztožila kupninsko terjatev izključno in naravnost proti toženčevi ženi, in tudi proti njej dosegla izvršilni naslov za 217 K 60 h s pripadki glasom sodne poravnave z dne 23. decembra 1913 C IV 813/13-2.

Le-to med tožnico in toženčevo ženo dognano pravno razmerje se je še posebej stopnjevalo z dejstvom, da je žena na podlagi sodne poravnave že plačala 15 K in si izgovorila rok za nadaljno plačilo 20 K v mesecu februarju 1914.

Za naknadno izterjavanje iste terjatve zoper sedanjega toženca navaja tožnica v tožbi, da ji toženec dolguje za njegovi rodbini na up dano štacunsko blago kupninski saldo 217 K 60 h, in kasneje, da je pravzaprav toženec plačnik kot družinski oče, ker se je nakupljeno blago porabilo za toženčevo rodbino. Glede rodbine pa pravi tožnica sama, da se na up dano blago ni porabljal samo za tožen-

čevo ženo in njegova dva otroka, ampak tudi za njena roditelja, očeta, starega 74, in mater, staro 69 let.

S tem torej tožnica predvsem že sama priznava, da na up danega blaga ni zauživala zgolj toženčeva ožja rodbina, marveč tudi še dve drugi osebi, ki ne spadata pod neposredno zakonito obvezno oskrbo toženčevo.

Po pričevanju toženčeve žene je nadalje dognano, da priča živi zadnja leta s svojima roditeljema v skupnem gospodarstvu, ki se v njem porabljajo vsi pridelki zemljišča na eni strani, a na drugi strani tudi vsi prispevki staršev toženčeve žene, kolikor dobivajo denarnih podpor od svojih štirih v Ameriki bivajočih sinov.

Iz tega skupnega gospodarstva se da razlagati, zakaj je ravno toženčeva žena le na svoje ime in na svoj račun nakupovala pri tožnici blago, deloma proti plačilu, deloma na up.

Po pričevanju toženčeve žene pa je tudi dognano, da za moževega gospodarstva niso nikoli jemali v trgovini na up in da je toženčeva žena začela to šele tekom zadnjih dveh let.

Končno je po tej priči istotako dognano, da je mož pošiljal iz Amerike kolikor je mogel, enkrat 400 K, enkrat 200 K in zadnjič meseca aprila 1913 znesek 40 K, poslej pa o njem ni nobenega glasu.

Iz vseh teh dejstev torej izhaja, da toženčevo zemljišče, obsegajoče pet njivic in sedem travnikov, zadostuje za prežvljenje toženčeve rodbine in da je toženec za to prežvljenje pustil svoji ženi vsa svoja gospodarska sredstva. Žena je v tem svojem gospodarstvu zadnji čas redila in prodajala celo prašiče ter kupnino porabila za sebe, svoja otroka in svoja roditelja.

Iz tega razširjenega gospodarstva se jasno razodeva ves gospodarski položaj toženčeve žene in tudi, zakaj je ona delala dolg zgolj na svoje ime in zakaj je prav tako tožnica dajala toženčevi ženi blago na up zgolj na njen konto.

Toženčeva žena je slednjič s svojim pričevanjem tudi ovrgla tožničino navedbo, kakor da bi bila le-to tožbo priča sama naročila...

Celo brez najmanjše podlage je nadalje tožničina trditev, da bi bila toženčeva žena prevzela obveznost kot porokinja in plačnica za svojega moža; saj se niti ne trdi in ne more trditi, da bi bil toženec o obstanku te terjatve sploh kaj vedel, in je torej naravnost nemožno

najti glavno terjatev zoper toženca, h kateri naj bi toženčeva žena subsidiarno pristopila (§§ 1346 in 1357 o. d. z.).

V pravnem oziru je uvaževati vprašanje, ali bi toženčeva žena v le-tem slučaju sploh sama mogla tožiti toženca. Toda ona je pričala, da je dolg napravila izključno na svoje ime in na svoj račun, in pri tem nikoli ni mislila na naknadno ali sploh neposredno ali posredno obveznost svojega moža, toženca.

Jasno pa je na drugi strani, da tudi tožnica nikdar ni mislila na osebo toženca, ali celo na njegovo odgovornost ali obveznost, ampak je sklepala kupčijo na up zgolj le z osebo toženčeve žene in izključno z mislijo na njeno golo osebno obveznost.

Vrhu tega je še uvaževati, da je obveznost toženčeve žene vsled delnih odplačil že deloma pobotana in realizovana in da bi se v le-tem slučaju morala obveznost uveljavljati deloma zoper toženčovo ženo in deloma iz razmerja, pogodbenemu razmerju tujega, dočim je dejanski stvarni položaj tak, da ena obveznost izključuje drugo.

Tožnica torej ni dokazala, da bi se na up dano blago porabljalo izključno le za toženčovo ožjo rodbino, za katero bi mogel biti toženec posredno obvezan (§§ 91, 1042 o. d. z.), in ravno tako ni izkazala, da bi toženec, prepustivši ženi popolno gospodarstvo na posestvu in doposlavši ji po možnosti denarnih podpor, pustil svojo ženo v takem položaju, da bi ona bila primorana za preskrbo svoje osebe in svojih dveh otrok napraviti predmetni dolg; marveč je izkazano, da je toženec svoji rodbini preskrbel in prepustil razmerna zadostna preskrbna sredstva.

Z ozirom na navedene razloge je bilo torej tožbeni zahtevek kot neutemeljen zavrniti.

*

Deželno prizivno sodišče v Ljubljani ni ugodilo prizivu tožnice iz razlogov:

S prizivnim razlogom pomankljivosti postopanja in napačne ocene dokazov se napada predvsem ugotovitev, da toženčeva žena predmetne tožbe zoper svojega moža ni naročila. Toda za razsojo stvari je gotovo brez vsakega pomena, ali je toženčeva žena tožbo naročila ali ne. Vložila jo je tožnica sama v lastnem imenu.

Prizivni razlog pravnopomotne razsoje je bistveno to: da je tožnica dobavljala toženčevi ženi samo tako blago, ki ga je potre-

bovala za vzdrževanje same sebe in svoje rodbine; da je zakonita dolžnost toženca kot moža in glave rodbine, poskrbeti za preživljenje rodbine; da torej iz naslova § 1042 o. d. z. gre tožnici povračilo tudi radi tega, ker je mož prepustil, ko je šel v Ameriko, vse gospodarstvo ženi in jo s tem pooblastil za vsa opravila, ki izvirajo iz tega gospodarstva in preživljanja žene in otrok; da pri tem ne pride v poštev, če sta dobavljeno blago rabila tudi toženčev tast in tašča, ker je dognano, da se le-ta dva po naročilu toženca sedaj nahajata v njegovi rodbini.

Pripoznati je, da se je blago porabilo za vzdrževanje toženčeve žene, otrok in njenih staršev. Vendar se tožnica ne more sklicevati na § 1042 o. d. z.

Prvi sodnik je namreč ugotovil, da je tožnica v svoji trgovini prodajala svoje blago le toženčevi ženi, da se je na ime žene glasilo konto v tožnični knjigi; da je tožnica imela namen, zavezati samo toženčevo ženo in da na zavezanost toženca nikdar ni mislila, dokler se ni izkazalo, da je izterjanje dolga pri toženčevi ženi težavno. Teh ugotovitev tožnica ne izpodbija in jih po podatkih razprave ne more izpodbijati. Ako ona v prizivu vprašuje, ali je celo imela napram tožencu — »animus donandi«, se mora na to edino le odgovarjati, da napram tožencu ni imela ne »animus obligandi«, ne »animus donandi«, ker sploh toženec pri teh kupčijah ni bil prizadet.

Na določbo § 1042 o. d. z. se more sklicevati le oni, ki ima že takrat, ko baje izpolni dolžnost drugega, namen, tega drugega zavezati. Tožnica pa je enostavno prodala svoje blago v trgovini na up, in še na misel ji ni prišlo, da izpolnjuje s tem zavezo toženca, še manje je imela dotični namen.

Vrhu tega je prvi sodnik dejansko ugotovil, na kar se sklicuje tudi priziv sam, da je toženec prepustil vse svoje gospodarstvo z vsemi dohodki svojega premoženja ženi, njej pošiljal tudi iz Amerike denar, da je žena dobivala tudi deželne podpore vsled uim, in je potemtakem vsekakor dvomljivo, ali in v koliki meri bi ona sama mogla zahtevati povračilo stroškov za preživljanje od moža, in je že radi tega nemogoče trditi, da bi tožnica izpolnila dotično zavezanost toženca.

Končno pa tudi ni prezreti, da toženec napram tastu in tašči nima nobene dolžnosti preživljanja, in ako se tožnica sklicuje edino na svoj verzijski zahtevek, potem prihaja pač v poštev, da sta vse-

kakor del tožničinega blaga porabila tast in tašča. Razprava na prvi stopinji pa ne nudi nobenih podatkov, da bi se ugotovilo, koliko cdpade na toženčevo ženo in otroke, koliko pa na njene starše, in vendar bi morala ravno tožnica dokazati, koliko je šlo za ženo in otroke, ako uveljavlja golo verzijo.

Prizivu torej ni bilo ugoditi.

*

Reviziji tožnice vrhovno sodišče z odločbo 20. oktobra 1914 Rv 365/14-1 ni ugodilo.

Razlogi.

Nobeden pozvanih revizijskih razlogov § 503 št. 2, 3 in 4 c. pr. r. ni podan.

Vprašanje, ali se je vložila predmetna tožba po naročilu toženčeve žene, je za razsojo nemerodajno, in če se ni pripustil tozadevni dokaz s pričami, to ni pomanjkljivost postopanja v zmislu razloga št. 2.

Prav tako ni opravičen revizijski razlog št. 3, kajti ne glede na to, da je dejstvo, ali je toženec pred odhodom v Ameriko zadostno preskrbel svojo rodbino, nemerodajno, ni v tej točki najti zatrevane neskladnosti s pravnimi spisi.

Pravna presoja nižjih sodišč je nepogrešna.

Tudi odsoten rodbinski oče je samoumevno obvezan preskrbovati svojo rodbino (§§ 91, 141, 167 o. d. z.), in kdo drugi, ki jo oskrbuje, je zakonito upravičen zahtevati povračilo od rodbinskega očeta (§ 1042 o. d. z.).

V tem slučaju pa je ugotovljeno, da je toženčeva žena v zadnjih letih za toženčeve odsotnosti živela v gospodarski skupnosti s svojima roditeljema, in da so se zadevna živila s tožničino vednostjo jemala in porabljala tudi za preživež roditeljev toženčeve žene.

Pri danem stvarnem položaju bi tožnica, ako bi bila zares ravnala nasproti tožencu animo obligandi, mogla od njega zahtevati povračilo samo za blago, porabljeno zgolj za preskrbo njegove rodbine, namreč žene in otrok. Ker pa se ni razpravljalo o vprašanju, koliko se je porabilo dobavljenega blaga za lastno rodbino toženca in koliko za tasta in taščo, in se v tem oziru sploh ni uveljavljala pomanjkljivost postopanja, reviziji ni bilo ugoditi.

Dr. Fr. M.

d) Ničnostna tožba proti meničenemu plačilnemu nalogu, ki ni bil po zakonu pravilno vročen, je nedopustna.

Vrhovno sodišče je z odločbo od 23. novembra 1915 o. št. R III 198/15, ugodilo revizijskemu rekuru iz razlogov:

Rekurno sodišče smatra, da je mogoče to ničnostno tožbo opreti na razlog § 529 št. 2 c. pr. r., ker je izpodbijani plačilni nalog napram tožniku, četudi mu ni bil dostavljen, formalno pravoveljaven, posebno ker ga je pravdno sodišče z dovolitvijo izvršbe priznalo.

S tem nazorom se ni mogoče strinjati.

Da se kakšen sklep smatra za formalno pravoveljavnega, je najmanj treba zahtevati, da bi bil vročen oni osebi, kateri bi se moral vročiti po sodnikovi vročbeni odredbi, ali če je bila nadomestna vročba dopustna, da se je po dotičnih zakonovih določilih smel vročiti. Ker je v menični pravdi izdan plačilni nalog vročiti po §§ 559 in 550 odst. 3 c. pr. r. na roke toženca, tedaj ni moči govoriti o formalni pravomočnosti plačilnega naloga, če se takšna vročba ni izvršila, in pravomočnost tudi ne more nastopiti zaradi tega, ker se je izvršba dovolila v pomotni domnevi, da je bila vročba pravilno izvršena.

K temu pride še to-le:

Kakor opozarjajo že motivi vladne predloge k § 529 c. pr. r. (Mater. I str. 367), je pogoj ničnostne tožbe z ozirom na njeno bistvo takšna nepopravljiva ničnost, ki zadeva bistvene temelje odločbe. Odločba bi morala biti izdana na ničnostnem temelju, da je predmet ničnostne tožbe. Tega pa ni pri meničnopravnem plačilnem nalogu, ki ga izda neizključen sodnik proti pravdnozmožni stranki. Odločba sama ni na noben način nična in bilo bi popolnoma neutemeljeno, če bi se jo hotelo proglasiti za nično. Kar je treba popraviti, je izključno le nepravilno izvedena vročba odločbe.¹⁾

—c.

¹ Drugače odl. 26./5. 1903 št. 7852 G. U. N. F. št. 2360.

e) Krajni šolski svet ni juristična oseba, ne more biti stranka in nima pravdne zmožnosti. Nedostatkov, navedenih v § 6 c. pr. r., ni moči odpraviti na II. stopnji (§§ 482, 483 odst. 3 c. pr. r.).

Tožnica je dala svojčas šoli v Žireh eno sobo svoje hiše v najem. Iz tega razmerja je nastala pravda, v kateri je tožnica iztoževala znesek 140 K za dolžno najemnino. Tožbo je naperila proti krajnemu šolskemu svetu v Žireh. Okrajno sodišče v Idriji (C I 14/15) je temeljem obsežnega razpravljanja končno ugodilo tožbenemu zahtevku in prisodilo tožnici pravnih stroškov preko 700 kron.

Prizivno sodišče (Bc III 70/15) pa je razveljavilo sodbo s poprejšnjim postopanjem vred kot nično, vrnilo tožbo kot neprijemno, da se določi narok o nji (§ 230 c. pr. r.), in izreklo, da trpi vsaka stranka svoje stroške. Svoj sklep je oprlo prizivno sodišče na to, da je toženi krajni šolski svet samoupravno, nadzorstveno oblastvo, ki utegne zastopati ali šolsko občino ali šolo samo, ki pa ni subjekt imetja in torej ne samostojna pravna oseba. Zato mu manjka pravdne zmožnosti in ne more nastopati kot stranka. To je nedostatek, ki se ne da popraviti v prizivnem postopanju, ker bi šlo za nedopustno premembo tožbe (§ 482 c. pr. r.). Enako ni moči popraviti sodbe, ker tukaj ni sodnikove pomote, ampak je tožnica zagrešila napako. Stroške pa mora nositi vsaka stranka svoje, ker sta obe krivi ničnega postopanja.

Vrhovno sodišče ni ugodilo revizijskemu rekurzu tožnice z odločbo od 21. decembra 1915 opr. št. Rv VI 163/15.

Razlogi.

Sklepu prizivnega sodišča se očita pravna zmota, ker je tako iz tožbe, kakor iz razprav jasno, da v istini ni tožen krajni šolski svet, ampak po njem zastopana šolska občina v Žireh in to v zmislu § 4 dež. zak. od 9. marca 1879 št. 13 dež. zak. za Kranjsko, pa tudi zato, ker bi moralo prizivno sodišče po § 6 c. pr. r. odstraniti zaznano pravdno nezmožnost stranke, ki je označena za toženko, s tem, da bi popravilo označbo tožene stranke v zmislu predloga, stavljenega že v prizivu.

Toda rekurz ni utemeljen v nobenem oziru. V glavni stvari ne, ker priznava tožnica sama vnovič izrecno, da je toženi krajni

šolski svet nezmožen za pravdo v zmislu zadevnega deželnega zakona, vsled česar je podana ničnost sodbe in poprejšnjega postopanja v zmislu § 7 c. pr. r. Kolikor pa tožnica trdi, da bi moralo prizivno sodišče po § 6 odst. 2 c. pr. r., odstraniti nedostatek postopanja, ki je povzročen z napačno označbo stranke, ne trdi prav, ker je vpoštevati le nedostatke § 6 c. pr. r. v katerikoli dobi pravnega spora, odstraniti jih pa ukazuje odstavek drugi tega paragrafa, kolikor se tičejo subjektivne premembe tožbe, kakor tukaj, pod okolnostmi le na prvi stopnji, nikakor pa ne na prizivni stopnji glasom §§ 482, 483 odst. 3 c. pr. r.

B. B.

f) Italijanskim podanikom je vsled nedostajanja vzajemnosti zabranjeno pravno varstvo tudi napram inozemcem; če so poslednji italijanski podaniki, njim in njihovim skrbnikom ni priznati stroškov pravnih pomočkov.

A. G. je vložil pred okr. sodiščem v Z. tožbo zoper 1.) Er. L., 2.) J. L., 3.) V. L. neznanega bivališča, radi plačila denarnega zneska. Prvi sodnik je tožbo a limine zavrnil, ker je tožnik notorno italijanski podanik, v Italiji pa je avstrijskim podanikom za časa vojne zabranjeno pravno varstvo po ukazu, priobčenem v ukazniku našega just. min. z leta 1915 št. 249.

V rekurzu je tožnik priznal, da je italijanski podanik, a naglašal, da so tudi toženci italij. podaniki, in da je namen reciprocitete po zmislu § 33 o. d. z. le ta, da se ščiti tuzemce napram inozemcem, tu pa so tožnik in toženci ital. podaniki. Pozvedbe so dognale, da so toženci res italijanski podaniki.

Deželno rekurzno sodišče v Z. je ugodilo rekurzu bistveno iz njegovih razlogov in zaukazalo prvemu sodniku, da odredi narok za razpravo o tožbi.

Vsled revizijskih rekurzov tožencev ad 1.) in 2.) ter toženca ad 3.), ki se mu je med tem postavil skrbnik v osebi odvetnika dr. K., je vrhovno sodišče z odločbo z dne 26. septembra 1916 opr. št. R IX 50/16-1 zopet vzpostavilo sklep prvega sodnika iz nastopnih razlogov:

Po § 33 o. d. z. imajo sicer inozemci iste pravice s tuzemci; toda predpogoj je, da njih država smatra za svoje tudi avstrijske podanike.

Ni dvoma, da imajo avstrijski podaniki pravico, tožiti inozemce pred domačimi sodišči. Če bi bilo vzajemnosti, bi se torej tožniku kot ital. podaniku ne moglo odreči pravnega varstva zoper tožence kot tujce. Ali te vzajemnosti ni ter je glasom ukaza ital. vlade z dne 24. junija 1915 št. 158 uradne »Gazzeta Ufficiale del Regno d' Italia«, priobčenega v ukazniku našega just. min. kos XIV z leta 1915 naravnost izključena. Po § 2 tega ukaza namreč za časa vojne ne more noben podanik avstro - ogrske države podati tožba ali predlogov pred bodisi katerokoli sodno oblastjo kraljestva ali kolonij. Avstrijem se torej v Italiji pravno varstvo v obče zabranjuje, tudi napram inozemcem. Če pa vzajemnosti ni, se mora tudi tožniku v tuzemstvu do cela odreči jus standi in judicio.

Rekurza sta torej upravičena.

Ker so rekurenti, kakor ugotovljeno, italijanski podaniki in po pravkar povedanem tudi njim ne pristojata jus standi in judicio, ne more zahtevati povračila stroškov.

K.

g) Kdor je po § 1 zak. z dne 21. decembra 1912, drž. zak. št. 235, zavezan oddati konja v vojne namene, ne more svoje zahteve na plačilo vrednosti konja uveljavljati pravnim putem.

Vojni erar je tekom vojske odvezel A-ju konja in mu obljubil plačati zanj 500 K. Ker plačila ni bilo, je vložil A. tožbo zoper c. in kr. erar na poplačilo tega zneska. C. kr. o kr. sodišče v Z. je tožbo a limine zavrnilo, ker je pravdna pot nedopustna, c. kr. deželno rekuržno sodišče v Z. pa je rezurzu tožnika ugodilo in zaukazalo prvemu sodniku, da odredi narok za razpravo, ker gre tu zgolj za zasebnopravno zahtevo plačila denarnega zneska.

Vrhovno sodišče je z odločbo 26. septembra opr. šte. R IX 46/16-1 ugodilo rezurzu c. kr. fin. prokurature v Z. kot zastopnice c. kr. erarja in vzpostavilo sklep prvega sodišča iz nastopnih razlogov:

Revizijski rekurz je upravičen. Za oddajo konj v vojne namene je v zakonu z dne 21. decembra 1912, št. 235 drž. zak. ustanovljeno posebno postopanje in so zlasti v §§ 4—10 predpisi o privodu (Stellung), klasifikaciji in oceni konj po izvedencih. V § 11 je nadalje določeno, da veljajo ti predpisi tudi v slučaju mobilizacije. V § 10 je odrejeno, da je zneske, ki gredo posestniku konja, izplačati takoj ob sprejemu konja ali pa pozneje v 6 tednih potom poštno hranilnice. Vsi predpisi tega zakona so javno - pravnega značaja in se tudi postopanje vrši pred upravnimi oblastvi.

Če prav je res, da gledé iztirjanja določenega vrednostnega zneska za konja, ki ga je erar prevzel, v zakonu ni določbe, je vendar tozadevni zahtevi odreči pravno pot; kajti ne gre za pravico, ki bi jo bilo pravnim potom šele ugotoviti, ampak za zahtevo, ki je bila upravičencu na podstavi posebnega zakona in po v to poklicani oblasti že priznana in ki jo je samo še vresničiti. Ni podana torej pr a v d n a ampak i z v r š i l n a zahteva, in nemerodavno je, če je to zahtevo vresničiti s sodno ali upravno izvršbo, ali če je izvršba vobče zabranjena. Dopustno je le iskati poplačila z vstreznimi predlogi pri pristojnih oblastvih. **K.**

h) Prispevek k § 162 c. pr. r. Prekinjenje postopanja se ne da utemeljiti samo z okoliščino, da je toženec v vojaški službi in se nahaja v bolnici daleč od pravnega sodišča, če more iz svojega bivališča dati svojemu pravnemu zastopniku informacije.

Tožencu, poklicanemu v vojaško službo, je bila tožba, vložena pri c. kr. okrajnem sodišču v K., vročena, ko se je nahajal v vojaški bolnici v V. na Ogrskem, bolan za nalezljivo boleznijo na očeh. Pred narokom, določenem za ustno sporno razpravo, je toženec sporočil sodišču v dopisu, da se ne more naroka udeležiti, in je navajal ugovore proti tožbenemu zahtevku. Sodišče je toženca zavrnilo na določbo § 397 c. pr. r. in ko toženec ni prišel k naroku, je izdalo proti njemu na predlog tožnika kontumačno sodbo.

Predlog toženca, naj se postopanje prekine, je sodišče zavrnilo.

R e k u r z n o sodišče je prekinjenje po § 162 c. pr. r. dovolilo.

C. kr. najvišje sodišče pa je z odločbo 4. aprila 1916 R II 316/16-1, spremenilo sklep rekurznega sodišča in vzpostavilo sklep prvega sodišča iz razlogov:

Da se more v vojni dobi civilnopravno postopanje prekiniti, je treba pogojev § 162 c. pr. r. Prvi pogoj je vojaška služba dotične stranke in ta služba je v danem slučaju dokazana. To pa še ne zadošča. Da je prekinjenje postopanja utemeljeno, mora biti sočasno bojazen, da bi odsotnost stranke vsled vojaške službe mogla imeti vpliv na pravdo v škodo te odsotne stranke. Ali je takšna bojazen utemeljena, se da presoditi le po okoliščinah posameznega slučaja.

V tej pravdi gre za terjatev iz fakture v znesku 384 K, torej za zahtevek, čigar nastanek se lahko razume in razjasni. Če je bil toženec, ko se mu je vročila tožba, v V. v vojaški službi in v bolnici bolan na očeh, kakor izhaja iz spisov, in če je pri tem imel priliko sodišču poročati o vseh podrobnostih stvari pred narokom, določenim na 14. februarja 1916, s precej natančnim dopisom z dne 2. februarja, tedaj ni uvideti, zakaj bi ne bil mogel že tedaj dati takšne informacije svojemu pravnemu zastopniku, kakoršno je potem smatral za potrebno, in zakaj bi ne bil mogel naročiti odvetniku, da naj se v svrhu vseh, morda še potrebnih informacij iz knjig itd., obrne na njegovo ženo, ki med tem vodi trgovino. Ker je to opustil, je jasno, da ni vojaška služba toženca, temveč njegova malomarnost povzročila sodbo, ki je bila v njegovo škodo izdana dne 14. februarja 1916.

—c.

i) Nedopustnost revizijskih rekurzov zoper sklepe druge stopnje glede stroškov (§ 528 c. pr. r. po novem besedilu).

V pravdni stvari zaradi 128 K je ugodilo prvo sodišče (Kranj C 97/15) tožbenemu zahtevku in priznalo tožniku pravdne stroške, dočim je prizivno sodišče spremenilo prvo sodbo, zavrnilo tožbeni zahtevek in naložilo tožniku plačilo pravdnih stroškov prve stopnje 116 K in druge stopnje 108 K.

Vrhovno sodišče je zavrnilo tožnikov revizijski rekurz glede stroškov kot nedopusten z odločbo od 4. januarja 1916 opr. št. R VI 168/15, ker so nedopustni po sedanjem besedilu § 528 c. pr.

reda recurzi proti odločbi sodišč druge stopnje glede stroškov ne glede na to, ali gre za stroške druge stopnje ali za stroške prve stopnje, katere je druga stopnja nanovo priznala in odmerila, in bi moralo že prvo sodišče zavreči rekurz radi nedopustnosti.

B. B.

j) Ako nedoletnik sklene brez posredovanja zakonitega zastopnika pred kazenskim sodnikom poravnavo o plačilu kazenskih stroškov, je to lahko veljaven izvršilni naslov (§ 1 št. 5 izvrš. r.).

Mladoletna B. je bila tožena radi prestopka zoper varnost časti. Pri glavni razpravi, ko ni bila zastopana po zakonitem zastopniku, je preklicala žalitev in se je zavezala plačati zasebnemu obtožitelju A. narasle kazenske stroške. Na podlagi te v zapisniku o kazenski razpravi posvedočene poravnave je predlagal A. zoper ml. B. izvršbo z rubežem premičnin v izterjanje kazenskih stroškov v znesku 25 K.

Izvršilno sodišče (Ljubljana E 1829/15) je predlog zavrnilo, ker je bila pred kazenskim sodnikom poravnava sklenjena brez posredovanja zakonitega zastopnika ml. B. in ker poravnava tudi ni podpisana.

Rekurzno sodišče je ugodilo rekurzu zahtevajočega upnika in je dovolilo izvršbo, ker je smela ml. B. v kazenski zadevi brez dvoma sama nastopati in bi morala za slučaj obsodbe poravnati zasebnemu obtožitelju B. stroške v zmislu § 389 k. pr. r. Sklenjena poravnava spada, ker se je s tem ml. B. rešila kazni, v krog take samoodločljivosti, ki gre v kazenskih postopanjih tudi nedoletniku. To, da poravnava ni podpisana, nič ne de, ker zapisnikov o glavnih kazenskih razpravah stranke ne podpisujejo.

Vrhovno sodišče ni ugodilo revizijskemu rekurzu zavezanke z odločbo od 7. decembra 1915 R VI 158/15 iz razlogov:

Revizijski rekurz izpodbija sklep rekurznega sodišča in njegovo utemeljitev predvsem s trditvijo, da niso veljala načela kazenskopravne proste in samostojne zmožnosti nedoletnih v trenutku, ko je bila sklenjena kazenska poravnava, ker ima ta po vsem civilnopravno vsebino in značaj kakor morda poravnava, sklenjena tekom kazenskega postopanja med zasebnim udeležencem in obdol-

žencem glede odškodninskih zahtev. Iz tega je sklepati, da bi bila veljavna navedena poravnava po načelih državlanskega prava (§§ 246 in 247 o. d. z.) in civilnopravnega reda (§ 2) le, če bi bila izrecno omejena na plačilo iz lastnega prislužka nedoletnikovega.

Toda ta izvajanja ne morejo omajati bistveno pravilne utemeljitve izpodbijanega sklepa. Temeljem § 1 šte. 5 izvrš. r. so izvršilni naslovi poravnave, sklenjene pred kazenskim sodnikom tako o zasebnih zahtevkih, kakor o stroških civilnega ali kazenskega postopanja. Kajpada je presojeti te poravnave glede obvezne zmožnosti udeleženih nedoletnih strank po načelih državlanskega prava. Ker pa gre tukaj za znesek 25 K in ker kažejo spisi, da zasluži zavezanica na teden po 14 do 15 K, smatralo se je po pravici, da se je mogla obvezati pritožnica samostojno glede onega zneska v zmislu § 246 o. d. z., ne da bi bilo treba pritegniti k zadevni poravnavi tudi njenega zakonitega zastopnika in sprejeti v poravnavo zadevno posebno klavzulo. Revizijski rekurz je torej neutemeljen, ker ščiti končno itak predpis § 39 št. 3 izvrš. r. morebitno drugo imetje nedoletne zavezanke.

B. B.

k) Na rok, v katerem je določiti po § 169 izvrš. r. dražbeni narok, ne morejo imeti stranke nobenega vpliva; § 129 c. pr. r. tu ne pride v poštev.

Zahtevajoči upnik A je predlagal, da se v njegovi izvršilni zadevi zoper zavezanca B določi narok za dražbo zemljišča X na kolikor mogoče kratek čas in ne oziraje se na določbo § 169 izvrš. r. Izvršilno sodišče je na ta predlog odredilo narok z dostavkom § 56 izvrš. r., in ker ni bilo ugovora zoper predlog, razpisal se je dražbeni narok na krajši čas kot na en mesec dni.

Pri dražbi se je vsled upora, ki ga je zglasil vknjiženi upnik C, domik odrekel. Upor zoper domik se je opiral na določbo § 184 št. 1 izvrš. r.

Rekurzu najboljšega ponudnika je rekurzno sodišče ugodilo in izreklo, da se domik podeli. Svojo odločbo je oprlo v prvi vrsti na § 129 c. pr. r. in § 78 izvrš. r., ker se je dražbeni narok na skrajšani narok odredil vsled predloga zahtevajočega upnika s pritrditvijo vseh vknjiženih upnikov in zavezanca.

Najvišje sodišče je z odločbo z dne 21. marca 1916 R VI 27/16-1, revizijskemu rekurzu upnika C ugodilo ter sklep prvega sodnika zopet uveljavilo in sicer iz razlogov:

V § 169 izvrš. r. določeni rok je takozvan »instrukcijsko-nalen« rok za opravo dražbenega postopanja, kolikor se ima uradoma vršiti; ta rok je vplivu strank odtegnen. Določilo § 129 c. pr. r. o sporazumnem skrajšanju roka tukaj nima mesta. Tak instrukcijski rok se sme pod zakonito določeno dobo samo tam skrajšati, kjer zakon izrecno dopušča, to je pa le pri v § 273 izvrš. r. določenem tritedenskem roku med rubežem in prodajo premičnin.

Dr. Polenšek.

1) Izvršba na užitek potom prisilne uprave

Zavezanka ima glasom oporoke zapustnice N. N. užitek, ki obsega pravico dosmrtnega prejetja obresti okroglo 400 K od glavnice, naložene na hranilnično knjižico, in pa pravico dosmrtnega stanovanja v neki ljubljanski hiši. Uživalka je po določbah oporoke obvezana le, da vzdržuje hišo. — Glede užitka hiše že preje uvedena prisilna uprava je bila ustavljena, ker ni bilo zadostnih dohodkov, tako tudi izvršba s preodkazom obrestne terjatve. Sedaj je predlagal zahtevajoči upnik nanovo izvršbo: 1.) z rubežem zavezanki pristojnega užitka iz navedenih obresti; 2.) s prisilno upravo tega dela užitne pravice.

Okrajno sodišče je dovolilo rubež, izvršilno sodišče (Ljubljana E 1239/15) pa je ustavilo dovoljeni rubež in izreklo, da je tudi brezpredmeten predlog za dovolitev prisilne uprave. Za razlog ustavitve je navedlo sodišče to, da ima zavezanka glasom oporoke določene obveznosti, katere mora poplačati iz skupnih dohodkov užitka in da z ozirom na kakovost te užitne pravice ni moči podvreči izvršbi posameznih delov te pravice. Že svoječasno uvedena prisilna uprava hiše ni imela uspeha, ker ni bilo donosnih prebitkov. Iz oporoke izhaja, da mora zavezanka izpolnjevati obveznosti, ki jih ni moči pokriti iz obresti naložene glavnice. Edino korist ima zavezanka to, da stanuje v navedeni hiši. Dokazano je, da bi izvršba celega užitka ne imela uspeha.

Rekurzno sodišče je premenilo ta sklep in naročilo izvršilnemu sodišču, da ukrene potrebno glede vnovčenja zarubljene užitne pravice, ker v prvi vrsti ni utemeljen razlog, da ni dopustna izvršba užitka le glede hranilne knjižice, češ ker obsega užitek tudi dohodke od hiše. Upnik namreč nikakor ni, da bi moral seči na vse stvari, ki tvorijo skupen užitek, omejiti se je mogel marveč na dohodke iz hranilne knjižice tembolj, ker je že poskusil brez uspeha z izvršbo po prisilni upravi hiši. Odredba zapustnice N. N. v oporoki navaja le obvezo, katero določa itak § 513 o. d. z., drugih obvez v oporoki ni navedenih. Okolnosti, da bi dohodki iz hiše morda ne zadostovali za vzdrževanje hiše in da bi zavezanka imela moralno dolžnost, naročati branje maš ob smrtnem dnevu zapustnice, vzdrževati grobnico in jo krasiti na vseh vernih duš dan, dasi v to po oporoki ni obvezana, zlasti ne da pokrije te stroške iz dohodkov užitka, — so pač nekaka težkoča, toda to se je že zadostno upoštevalo pri rešitvi prejšnjih izvršilnih predlogov, ko se je zavrnil predlog za izvršbo s preodkazom in ko se sedaj skuša vnovčenje po § 317 izvrš. r. Nikakor pa ni ugotovljeno in tudi ni pričakovati, da bodo ti stroški pod gorenjemi pridržki utesnili dohodke iz obresti tako, da prisilna uprava obrestne terjatve ne bi ničesar vrgla. V tem oziru po zavezanki podani račun o enoletnem izdatku 170 kron za maše, za vzdrževanje in okrašenje grobnice ni verjeten. Dopusten je pač sklep, da ima zavezanka namen odtegniti se izvršbi pod vsemi možnimi izgovori, za kar ji sodišča ne smejo na roko iti.

Vrhovno sodišče ni ugodilo revizijskemu rekurzu zavezanke z odločbo od 10. avgusta 1915 opr. št. R VI 100/15 iz razlogov:

Utemeljeni razlogi izpodbijanega sklepa opravičujejo povsem pravni nazor druge stopnje, da zahtevajočemu upniku ni treba segati z izvršbo na pravico užitka v celoti. Tudi je brez dvojbe utemeljeno prepričanje rekurzne sodišča, da dohodki iz obresti niso toliko utesnjeni po izdatkih, da prisilna uprava obrestne terjatve ne bi dajala prebitkov.

B. B.

m) Ali se z uporom proti začasni odredbi v zmislu §§ 397 in 398 izvrš. reda lahko uveljavlja tudi ugovor manjkajoče pasivne legitimacije?

V slučaju pred c. kr. okrajnim sodiščem v Trstu, reg. št. V II 15/15, se je nasprotnik stranke v nevarnosti uprl proti začasni odredbi, češ, da ni pasivno legitimiran glede zahteve, za katero se je dovolila začasna odredba in ki jo je stranka v nevarnosti imela šele uveljaviti s tožbo, in da zato tudi ni pasivno legitimiran glede začasne odredbe same. Stranka v nevarnosti je proti temu v prvi vrsti trdila, da gre za meritoren ugovor, ki mora biti pridržan sporni razpravi, da se zatorej upor, ki se ne tiče dopustnosti in primernosti dovoljene odredbe kot take, mora brez drugega zavrniti. Sodišče je vzlic temu dopustilo nasprotnikove dokaze, na njih podlagi ugotovilo pomanjkanje pasivne legitimacije in vsled tega ugodilo upor, razveljavilo začasno odredbo in obsodilo stranko v nevarnosti na stroške.

Stranka v nevarnosti je v svojem rekurzu izvajala sledeče:

Razprava o upor, v zmislu §§ 397 in 398 izvrš. r. nima stopiti na mesto glavne pravde, nego služi izključno rešitvi vprašanja o dopustnosti in primernosti dovoljene odredbe. Kaj naj se razume pod dopustnostjo in primernostjo, se more spoznati samo iz dotičnih določb izvršilnega reda. Kar se posebe izraza »dopustnost« tiče, se mu na tem mestu (§ 398 odst. 1) ne more pripisati drug pomen, ko oni, ki ga ima v §§ 378 in 379 izvrš. r. Začasna odredba je med drugim dopustna tudi, ako se zahteva stranke v nevarnosti izpriča samo kot verjetna in se sme nasprotno razveljaviti radi neobstoja zahteve po § 399 št. 4 šele, ko se je neobstoj zahteve ugotovil s pravomočno sodbo. Pravice, ki izvirajo nasprotniku iz tega, da zahteva stranke v nevarnosti ne obstoji ali vsaj ni prav naperjena proti njemu, so določene v § 394. Neobstoj zahteve (in pomanjkanje pasivne legitimacije ni drugo kot neobstoj zahteve napram dani osebi) tvori podlago odškodninski zahtevi proti predlagatelju šele po pravomočni odsoditvi ali zamujenju tožbenega roka. Iz vsega tega izhaja, da je predmet razpravi o upor, samo formalna, procesualna dopustnost začasne odredbe, ne pa njena materialna upravičenost glede na glavno zahtevo, ki naj se z njo zavaruje.

C. kr. deželno sodišče tržaško je s sklepom od 15. aprila 1916 št. R 323/15-4, odbilo rekurz stranke v nevarnosti in pustilo rekurzne stroške na njeno breme iz razlogov:

»In merito se opaža, da se z uporom zasleduje odločba o zakonitosti dovolitve začasne odredbe, radi česar se morajo na dotični razpravi pojasniti samo vprašanja o dopustnosti in primernosti začasne odredbe (§ 398 izvrš. r.). V navedenem slučaju je stranka, ki je vložila upor, hotela s predlaganimi dokazi dokazati, da je proti njej dovoljena začasna odredba nedopustna, ker ne obstoji dotična predlagateljeva zahteva proti njej; ne da bi torej že zanikala predlagateljevo zahtevo, je hotela z omenjenimi dokazi dokazati, da s pravnim poslom, ki je bil označen v začasni odredbi, nima nič opraviti, in je torej predlagala razveljavo začasne odredbe iz razloga pomanjkanja pasivne legitimacije. Ko so se tedaj izvršeni dokazi v resnici obnesli in je prvi sodnik na njih podlagi prav ugotovil, da stranka, ki je zglasila upor, ni bila udeležena pri pogodbi, o kateri je govor v predlogu za začasno odredbo, niti osebno, niti po zastopniku, je stranka na ta način izkazala verjetnim, da bi ji manjkala pasivna legitimacija, vsled česar je izpodbijani sklep, ki izreka nedopustnost omenjene začasne odredbe, popolnoma utemeljen v zakonu.«

Pripomnja poročevalca: Ker proti odločbi rekurznegna sodišča ni pravnega pomočka, a gre vendar za vprašanje, ki je za pravilno uporabo dotičnih določeb izvršilnega reda zelo poučno, si dovoljujem priobčiti slučaj v nadi, da se k označenemu vprašanju oglasi še kateri sotrudnik »Slov. Pravnika«.

Dr. Josip Wilfan.

n) Če mora vsled nezadostne zapuščine nastopiti redukcija legatov, treba najpreje zaslišati legatarje; če ne pride do sporazuma, se more le pravnim potom odločiti.

Vrhovno sodišče je s sklepom od 14. decembra 1915 št. K II 774/15-1 razveljavilo odločbo nižjih instanc iz razlogov:

V rednih slučajih, ko zadošča zapuščina za izplačilo vseh legatov, zadošča tudi, da se obvesti legatarje o pripadlih legatih (§ 817 o. d. z. in § 161 pat. o. izvenspor. post.). V izjemnih slučajih,

kadar morajo biti legati vsled nezadostnosti zapuščine izplačani le deloma, trpe legatarji sorazmeren odbitek (§ 692 o. d. z.). Ker pa v takem slučaju pridejo v poštev pravice legatarjev, ne zadošča, samo obvestiti legatarje, temveč je sodišče dolžno dati legatarjem priliko, da se izjavijo o predmetu (§ 2 t. 4 pat. o. izvenspor. post.). Če se ne doseže sporazum, se udeleženci zavrnejo na pravno pot. Ugotoviti odbitek v oficioznem postopanju, ni dopustno (§ 2 t. 7 pat. o. izvenspor. post.). V tem slučaju je ugotovilo prvo sodišče odbitek v oficioznem postopanju in obvestilo o tem legatarje, ni pa jih zaslišalo ali zahtevalo njihovih izjav.

Rekurzno sodišče je pritožbo proti temu zavrnilo. Tozadevna sklepa spodnjih inštanc kršita zakon v § 2 t. 4 in 7 pat. o. izvenspornih post. in sta nična. Zato ju je bilo razveljaviti. —c.

o) Kurator pogrešanega vojaka je po določbi § 7 ces. nar. od 29. julija 1914 št. 178 drž. zak. upravičen, oddati dedno izjavo za svojega kuranda brez ediktalnega vabila v zmislu § 131 izvenspor. post.

K podedovanju dne 6. maja 1915 umrle M. A. je bil poleg 15 drugih zakonitih dedičev kot 16. dedič klican Janez A., ki je bil takoj ob izbruhu vojne odrinil na severno bojišče in ga pogrešajo od avgusta 1914 dalje. Zapuščinsko sodišče me je, ker sem zastopal že ostalih 15 dedičev, imenovalo kuratorjem tudi Janezu A., in sicer v zmislu § 131 izvenspor. post.

V njegovem imenu oddano dedno prijavo sta mi pa zapuščinsko in deželno rekurzno sodišče na D u n a j u z a v r n i l i in obe zahtevali, da predlagam preje ediktalno postopanje v zmislu § 131 cit.; s tem bi pa se bilo zap. postopanje za jedno leto zavleklo, če tudi naj bi kurand prejel le $\frac{1}{45}$ zapuščine.

R a z l o g i rekurznega sodišča z dne 16. januarja 1916: Izpodbijana odredba prvega sodišča ustreza zakonu. Dokler ni dokazana smrt Janeza A., ali ni proglašen za mrtvega, ga je smatrati živim. Torej ga je šteti gotovim dedičem, katerega oseba je sodišču znana, a je neznano le njegovo bivališče. Zapuščinsko sodišče je torej moralo odrediti za ta slučaj v § 131 izvenspor. post. predpisano postopanje in ne more uvaževati škode, ki nastane sodedičem, ker se bo končanje zap. razprave zavleklo.

Vrhovno sodišče je s sklepom, intim. 4. aprila 1916, revizijskemu rekurzu ugodilo in naložilo prvemu sodišču, da sklepa o podani dedni izjavi brez zahteve ediktalnega vabila, in sicer iz razlogov:

Vobče uporaba § 131 izvenspor. post. ne bi bila dvomljiva, ker je Janeza A., ki je klican k zakonitemu podedovanju Marije A., smatrati zaenkrat še živim. Ali in concreto gre za vojaka, pozvanega v vojno službo. Glede takih vojakov določa § 7 ces. nar. od 29. julija 1914, št. 178 drž. zak., da je zanje, ako so udeleženi pri izvensp. post., skrbeti kakor za odsotne. Ker citira pri tem ces. naredba izrecno le § 276 obč. drž. zak. in § 2 ces. pat. od 9. avgusta 1854, št. drž. zak. 208, glasom katerih je kuratorja imenovati takim odsotnim, ki niso zapustili rednega pooblaščenca in bi radi tega prišle v nevarnost njih lastne pravice ali bi se ovirale pravice drugih oseb — in ker so ti pogoji, zlasti zadnji, in concreto podani, ne pride do veljave § 131 izvenspor. post., ki v § 7 cit. ni naveden, temveč je kuratorja, če tudi je bil imenovan v zmislu § 131 cit., smatrati kuratorjem v zmislu § 7 cit. ces. nar. in § 278 obč. drž. zak. Kot tak pa je bil upravičen, oddati za svojega kuranda dedno izjavo brez njegove ediktalne citacije. Zatorej je bilo po § 16 izvenspor. post. ugoditi revizijskemu rekurzu.

(Nato je zapuščinsko sodišče dedno izjavo sprejelo na znanje, in je zapuščinska razprava že nekaj mesecev dovršena.)

Dr. L—e.

B. Kazensko pravo.

a) **Slučaj kratenja časti in ugleda odvetniškega stanu, ko je odvetnik pri sodni razpravi izjavljal bojazen za svoj ekspenzar. Drugi odvetnik, ki je to izjavo kritikoval in bil radi tega spoznan krivim prestopka po § 491 k. z., je bil vsled pritožbe generalne prokurature od kasacijskega sodišča oproščen.**

Kasacijsko sodišče je vsled pritožbe generalne prokurature v varstvo zakona spoznalo z odločbo od 2. maja 1916 Kr VI 51/16 za pravo:

Sodba c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani od 27. februarja 1915 krši zakon; ta sodba se razveljavi in obtoženi dr. A. oprosti po § 259 št. 3 in § 477 k. pr. r. od zasebne obtožbe, ki jo je proti njemu napelil dr. B. zaradi prestopka § 491 k. z.

Razlogi.

V civilni pravdi firme J. N., ki jo je zastopal ljubljanski odvetnik dr. A. proti rudniški družbi T., ki jo je zastopal ljubljanski odvetnik dr. B., zaradi plačila 1508 K, se je vršila dne 19. januarja 1915 sporna razprava pri deželnem sodišču v Ljubljani. Pravdni sodnik je tekom razprave sprožil vprašanje o počivanju te pravde. S tem pa prisotni ravnatelj rudniške družbe G. in njegov odvetnik dr. B. nista bila zadovoljna. Dr. B. je, kakor sam pravi, ironično in napol šaljivo dejal: »Wie komme ich denn dazu, dass ich mein Expensar verliere? Wenn das Ruhen des Verfahrens eintritt, ist es möglich, dass Herr G. nicht mehr Direktor der Gewerkschaft sein wird, dann kann ich meine Kosten herumsuchen.« Pripomniti je treba, da sta stranki tedaj dvomili, ali bo tožena firma še nadalje obstojala, ker je baje belgijska. Na one besede dra. B. je odvetnik dr. A. izjavil: »Ich würde mich schämen.« In ko je od njega nato dr. B. terjal odgovor, je dr. A. odvrnil: »Ich halte dies nicht vereinbarlich mit der advokatorischen Anständigkeit.«

Odvetnik dr. B. je zato dne 29. januarja 1915 vložil pri c. kr. okrajnem sodišču v Ljubljani proti dru. A. zasebno obtožbo zaradi prestoka proti varnosti časti. Po dognani razpravi je bil obtoženi dr. A. spoznan krivim prestopka po § 491 k. z. Okrajno sodišče pravi v svojih razlogih: Dr. B. je izrekel dotične besede potem, ko je bilo vprašanje o počivanju postopanja že rešeno in zanikano. Te besede so bile očitvidno izrečene ironično in same na sebi niso bile nespodobne ali nestanovske. Pravni zastopnik more glede na pristojajočo mu nagrado brez skrbi izvajati, da se noče spuščati v gotove, predlagane mu pravdne korake. Besede obtoženca: »Ich würde mich schämen,« kažejo popolnem jasno, da se je kasnejše izjavljal z žaljivim namenom. Grajana izjava vsebuje očitjanje, da se zasebni obtožitelj obnaša nepošteno in nestanovsko, in se o njem trdi, da se briga le za svoje lastne pristojbine. K takšni žaljivi kritiki pa obtoženec ni upravičen. Trditev dra. B. nikakor ni nezdružna z ugledom odvetniškega stanu. Odvetniško delovanje ni samo časten

poklic. Sicer pa dr. B. ni silil svojega ekspenzarja v ospredje. Zagovor obtoženčev, da je izrazil le svojo osebno sodbo, ne velja. Žalitev je presoati po njenem besedilu in po utisu, ki ga je napravila na poslušalce.

Proti tej sodbi se odvetnik dr. A. ni pritožil in je postala pravomočna. Pač pa se je zaradi tega kasneje vršilo postopanje pri disciplinarnem svetu kranjske odvetniške zbornice in tu je bil dr. B. z razsodilom od 27. novembra 1915 zaradi gori popisanega obnašanja spoznan krivim, da je kršil čast in ugled odvetniškega stanu. To sodbo je disciplinarni senat vrhovnega sodišča z odločbo od 8. februarja 1915 potrdil in obenem zavrgel tozadevni priziv dra. B. Vrhovnosodna odločba pravi v razlogih med drugim tudi to: »Naravnost treba pritrditi nazoru stanovskega sodišča, da je smatrati izjavo obdolženca, tudi kolikor je bila izgovorjena le kot ironija, tudi za nespodobno in nestanovsko. Naj se ta slučaj presoja kakorkoli, gre tukaj za hudo breztaktnost, s katero se je kratila čast in ugled odvetniškega stanu, bodisi napram strankam, kakor tudi napram sodnim funkcionarjem.«

Obsodba dra. A. po § 491 k. z. je napačna že zaradi stvarnega položaja, ki ga je smatralo okrajno sodišče za dokazanega. Res je glede izjave dra. B. le to važno, kakšen utis je mogla napraviti na poslušalce. Sama po sebi pa je bila takšna, da je povzročila kritiko nasprotne stranke (dra. A.). In ker se ta kritika bavi le z omenjeno izjavo dra. B. in ker ne izvaja nadaljnjih sklepov glede na drugo obnašanje zasebnega obtožitelja, zato ne more biti govora o kaznivem zasramovanju, kakor je mislilo okrajno sodišče. Obtoženec dr. A. se je izrecno skliceval na izjavo zasebnega obtožitelja dra. B., o kateri je sodil, da je bila izgovorjena z vso resnostjo. Skliceval se je torej na gotovo dejanje zasramovanega, katero se je označilo, da se ne da združiti s častjo poklica. Zategadelj sploh ni prišla v poštev določba § 491, ampak le določba § 488 k. z. Obtožencu je torej pristojal, ker je šlo za zastopanje pravic njegove stranke, dokaz resnice po zmislu drugega odstavka § 490 k. z. Da je bila izjava dra. B. glede njegovih pravnih stroškov v stanu kratiti čast in ugled odvetniškega stanu, o tem ne more nobene dvojbe.

Po vsem tem je bilo pritožbi c. kr. generalne prokurature, vlo-
ženi po § 33 k. pr. r., ugoditi po zmislu § 292 k. pr. r.

b) Kupec ni sokriv pregreška draženja, če preplača tržno blago, ki ga ne namerava razpečati.

Kasacijsko sodišče je z odredbo od 8. januarja 1916 Kr II 250/15-4, ugodilo ničnostni pritožbi in razveljavilo po § 259 št. 3 k. pr. r. sodbo, s katero je bil obtoženec Š. krivim spoznan pregreška po § 8 št. 1 ces. nar. z dne 1. avgusta 1914 št. 194 drž. zak., češ, da je preplačal z zneskom 1 K na 1 q krompir, torej neobhodne potrebščine nakupoval, da bi navil njih ceno do neprimerne višine.

Razlogi.

Po sodbenih ugotovitvah je bajtarica A. M. dogovorila na trgu v H. s kmetom, ki je pripeljal na trg okoli 6 q krompirja in zahteval 14 K za 1 q, za ta krompir ceno po 13 K za 1 q s tem, da mu prida 40 v na 1 q, če prepelje ves krompir k njej. V tem je prišel k njima obtoženec Š., ponudil kmetu 14 K, mu stisnil v roke nekaj gotovine in dal prepeljati krompir na kolodvor. A. M. ni nato dobila nič krompirja, ker ga na trgu ni bilo.

Obtoženec je v svojem zagovoru navajal, da je dobil od I. K., ki mu je poverjeno dobavanje za splošno bolnico in za vojaški tabor v M. in ki mu je določil kupno ceno z največ po 14 K, naročilo, naj bi nakupil zanj krompir. Znesek, za katerega nakupi krompir pod 14 K, mu ostane kot zaslužek. Vsled tega si je prizadeval, da bi nakupil krompir po kolikor moči nizki ceni, in zato tudi ni imel namena navijati cene do neprimerne višine. Cena 13 K za 1 q z naplačilom 1 K na vso množino odgovarja razmeram na trgu H.

Sodišče I. instance je na tem temelju smatralo, da je obtožencu dal I. K. kot dobavljalatelj nalog, naj priskrbi krompir, prišlo je pa istočasno do prepričanja, da je dobil obtoženec množine krompirja, ki jih naj bi bil nakupil, na trgu na ta način, da je prodajalcu pri vsakem q ponudil 1 K več, četudi je bila za ta krompir že z drugim odjemalcem cena po 13 K trdno dogovorjena. Naravni namen obtoženčevega nezakonitega ravnanja je bil, da bi s kolikor moči največjim pokupovanjem krompirja ne le izpolnil svojo dolžnost, temveč tudi in predvsem, da bi dosegel zase čim večji zaslužek, ki je obstojal v diferenci med najvišjo ceno in ceno resničnega nakupa. Tega se je moral obtoženec kot kupovalec in prekupovalec zavedati in je računal s tem in je moral računati, da prodajalci raje sprejmejo

njegovo ugodnejšo ponudbo, in se ne bodo brigali za popraševanja manjših odjemalcev, tako da so morali ti svojo ponudbo za neobhodne potrebščine neprimerno zvišati, če so hoteli svojo potrebo kriti.

Ta nazor sodišča I. instance podpira baje še okolnost, da je obtoženec posamezne kmete, ki so peljali krompir v mesto na prodaj, še pred tržiščem lovil in od njih kupljen krompir dal direktno voziti na kolodvor, tako da ga na trg sploh ni nič prišlo ali pa malo, pa še ta dražji in da je moralo prebivalstvo proti temu obtoženčevemu počenjanju velikega obsega iskati pri uradih pomoči.

Proti izreku o krivdi se obrača ničnostna pritožba, uveljavljajoč ničnostni razlog t. 5 in stvarno ničnostni razlog t. 9 a (§ 281 k. pr. r.). Opravičeno ugovarja, da je o pokupovanju neobhodnih potrebščin s tem namenom, da bi bila njih cena čezmerno zvišana, mogoče govoriti le tedaj, kadar hoče nakupovalec zvišanje cen, ki ga pričakuje od pokupovanja, izrabiti za to, da bi v ceno nakupljeno blago po zvišanju cen drago prodal. Po ugotovitvah sodbe pa tega v danem slučaju ni bilo. Najvišje sodišče smatra, da je imel obtoženec naročilo, nakupiti za dobavljalatelja krompirja, in da je njegov zaslužek bil v diferenci med nakupno ceno in najvišjo ceno, ki jo je določil I. K. Iz tega izhaja nujno, da obtoženec ni imel nobenega interesa, navijati cene do prevelike višine, nego da si je moral prizadevati, da bi nakupil kar največ, toda za nizko ceno. Omenjeni predpostavki sodišča, da je obtoženec hotel cene neprimerno naviti, je v nasprotju z lastnimi dejanskimi ugotovitvami sodbe.

—c.

